

Branko STEŠEVIĆ

Fakultet političkih nauka

stesevicbranko@gmail.com

Mentor: prof. dr Boris Vukićević

KINESKA INICIJATIVA „POJAS I PUT“ IZ UGLA KONSTRUKTIVISTIČKE PERSPEKTIVE

UDK 327.01(510)(043.2)

Sažetak: Inicijativa *Pojas i put*, monumentalni projekat Narodne Republike Kine, nesumnjivo ima ogroman uticaj na međudržavne odnose i globalnu scenu. Međutim, tradicionalne teorijske discipline međunarodnih odnosa koje se temelje na naučnom realizmu nisu idealna postavka za analizu ovog projekta. Razlog tome jeste činjenica da pomenute teorije, a prije svega mislimo na realizam i liberalizam, svoju eksploatornu moć temelje na pretpostavkama koje se ne trebaju dalje dokazivati, uzimajući ih za nesporne istine. Primjer toga jeste vjerovanje da će velike sile koje nastaju na području Azije pokazivati iste obrasce ponašanja koji su karakteristični za zapadnjačke sile. Ovim ograničavamo našu mogućnost da pružimo jasnu analizu pomenute kineske inicijative, redukujući naše razumijevanje međunarodnih odnosa. Iz ovih razloga, inicijativu *Pojas i put* smo analizirali iz ugla konstruktivističke teorije, koja nam skida restrikcije realističkih teorija i omogućava da sagledamo pojavu konkretno u kontekstu u kome je nastala. Ovdje prije svega mislimo na identitet Narodne Republike Kine na međunarodnoj sceni. Cilj rada jeste demonstracija eksploatorne snage konstruktivističke teorije i njene prednosti u poređenju sa racionalističkim teorijama. Rad pokušava da prikaže konstitutivnu vezu između kineskog identiteta i inicijative, tj. da dokaže da kineski identitet preduslovljava samo postojanje inicijative *Pojas i put*. Prema našem istraživanju, konstruktivizam se pokazao kao optimalna teorija za analizu inicijative budući da nam je ostavio slobodu istraživanja bez tereta neopravdanih pretpostavki sa kojima dolaze druge uticajne teorije međunarodnih odnosa. Ono nam je omogućilo da odredimo značaj ove inicijative u strukturi međunarodnih odnosa bez teškoća sa kojima bi se neki pravci poput realizma i liberalizma susretali.

Konstruktivizam nam takođe pruža uvid u spoljnopolitičko ponašanje država kroz identitete i interese. Takođe smo uspostavili da je inicijativa *Pojas i put* u konstitutivnoj vezi sa kineskim identitetom. Ona predstavlja izlaženje iz povučenosti kineske spoljne politike ka asertivnoj i aktivnijoj politici. Dolazimo do zaključka da je konstruktivizam teorijski pravac koji je optimalan za analiziranje savremenih pojava u međunarodnim odnosima i, samim tim, treba da bude zastupljeniji i u Crnoj Gori.

Ključne riječi: konstruktivizam, inicijativa, Kina, identitet, interesi, struktura

UVOD

Inicijativa *Pojas i put* koja dolazi iz Narodne Republike Kine (u daljem tekstu: NRK) je po svome obimu impresivna i proteže se kroz veliki broj zemalja. Inicijativa se fokusira na povezivanje i saradnju između NRK-a i država sa različitim kontinenta, a sastoji se od kopnene i pomorske infrastrukture. Projekat obećava ekonomski prosperitet i povećanu međunarodnu saradnju, a imenom aludira na historijski put svile koji je bio značajna trgovinska nit koja je povezivala civilizacije antike. Iako je sama po sebi ekonomske prirode, njen globalni raspon je *ipso facto* čini i temom međunarodnih odnosa. U ovom radu želimo da istražimo ovu aktuelnu inicijativu kroz prizmu konstruktivističke teorije. Konstruktivistička teorija je teorija koja smatra da pored materijalnog aspekta društvene pojave postoji i idejni, nematerijalni aspekt koji je jednake ili veće važnosti od prvog.

Osnovni motiv za ovaj rad jeste globalna rasprostranjenost i novitet inicijative *Pojas i put*, kao i njene implikacije na međunarodne odnose. Imajući na umu koliko zemalja obuhvata, interesovanje i zabrinutost koju izaziva širom svijeta kao i radoznalost sa kojom se prati projekat, smatramo da je njeno bolje razumijevanje i kontekstualizacija potrebna.

Konkretna pitanja na koje rad mora da pruži odgovor jesu:

1. Koja je prednost konstruktivizma u poređenju sa racionalističkim teorijama u shvatanju inicijative *Pojas i put*? Koji je značaj analize normativnog, idejnog aspekta inicijative *Pojas i put*?
2. Do koje mjere je inicijativa *Pojas i put* preduslovljena kineskim identitetom i interesima u međunarodnim odnosima? Koliko je promjena kineskog identiteta i interesa u međunarodnim odnosima uticala na formiranje inicijative?

Ova istraživačka pitanja predstavljaju osnovnu temu našeg rada i davanje odgovora na njih jesu naš glavni cilj. Iz ovih pitanja možemo da izvučemo hipoteze, čiju validnost moramo da testiramo dubljim istraživanjem materije koja je pred nama.

Hipoteze ovog rada su sljedeće:

1. Konstruktivizam je optimalna teorija za analizu inicijative *Pojas i put* zbog uzimanja u obzir ne samo materijalnih, već i nematerijalnih činilaca.
2. Kineski identitet se od vremena reformi 1970-ih godina do danas značajno promijenio usljed njenog ekonomskog rasta i podrazumijeva njeno aktivnije učešće u međunarodnim odnosima
3. Inicijativa *Pojas i put* je produkt promijenjenog identiteta Kine bez kojeg ne možemo izvršiti njenu potpunu analizu.

METODE

U prvom dijelu rada koristimo se deskriptivnim metodom kako bismo opisali teorijske pozicije konstruktivizama. Na ovaj način želimo prezentirati različite pravce konstruktivizma i argumentovati koji pravac smatramo najadekvatnijim za analizu inicijative *Pojas i put*. Polazimo od filozofskih pretpostavki, ontologije i epistemologije, do određenih pravaca unutar samog konstruktivizma, kao i ocjene o njihovoj svrsishodnosti. U ovom dijelu ćemo takođe vršiti komparaciju konstruktivističkih i, onog što ćemo nazvati, racionalnih teorija (liberalizam i realizam) i predstaviti argumente zašto je konstruktivizam adekvatniji za analizu inicijative *Pojas i put*.

U drugom djelu teksta korišćemo istorijsko-deskriptivni metod kako bismo opisali ono što ćemo nazvati materijalnim činiocima inicijative. Cilj nam je praćenje razvoja ovog projekta prema materijalnim faktima i istraživanje faktora koji su doveli do nastanka inicijative. Želimo da prikažemo razvoj inicijative kroz sporadična inostrana ulaganja kineskih firmi do konkretnog projekta kineske vlade. U ovom dijelu korišćemo se pregledom literature i analizom sadržaja kako bismo bolje shvatili kineski međunarodni identitet. Cilj nam je da opišemo identitet kao konstruktivističku kategoriju, ovdje on nije dat *a priori*, već ćemo se potruditi da ga shvatimo u kontekstu kineske interakcije sa njihovim međunarodnim okruženjem. Pogledaćemo postojeću literaturu o kineskom identitetu, ali ćemo takođe analizirati aktuelne dokumente i izjave kineske vlade kako bi dobili što precizniju sliku o temi. Zatim ćemo koristiti studiju slučaja, analizom inicijative *Pojas i put* kroz prizmu postojećeg kineskog identiteta i interesa, njen normativni aspekt. Cilj nam je da pokažemo da inicijativa može biti shvaćena kroz poznavanje formiranog kineskog identiteta i interesa, a ne da ima predeterminisani pravac razvoja (pokušaj imperijalističkog širenja prema teoriji realizma ili bezopasna saradnja između država za liberalizam npr.).

Treći dio je analitički i ima za cilj provjeru hipoteza, izvlačenje zaključaka i davanje odgovora na istraživačka pitanja. Prilikom iznošenja konačnih zaključaka i ocjenjivanja valjanosti hipoteza koristimo induktivni metod.

Škola konstruktivizma u međunarodnim odnosima

Konstruktivizam kao teorija predstavlja paradigmu kroz koju želimo da sagledamo dati projekat. Razlog tome jeste što konstruktivizam, kao teorija, ne oslanja se na pretpostavke koje se uzimaju kao čisti fakti koji ne zahtijevaju dalje dokazivanje za njihovo postojanje. Kao takva, teorija konstruktivizma nam daje prostora da sagledamo pojavu u potpunosti u njenoj relaciji sa ljudskim ponašanjem. Međutim, kako definisati konstruktivizam i kakva je vrijednost te teorije u istraživanju međunarodnih odnosa?

Konstruktivizam u filozofiji nauke se ne uklapa u nekada dominantnu dihotomiju empirizma i realizma, dvije pozicije koje su same u dijalektičkom odnosu. Empirizam uzima koncepte date u iskustvu i opisuje ih kroz opservacije, a koncepte koje ne možemo primijetiti opravdava tako što ih pokušava utemeljiti

u sferu primjetnih stvari. Tim se cjelokupno naučno saznanje zasniva u našem iskustvu, stičemo ga kroz induktivno zaključivanje iz spoljnog svijeta. Realizam, sa druge strane, razlikuje se od empirizma po tome što ne smatra da mi koncepte izvodimo iz svijeta oko nas, već da mi koncepte namećemo na prirodu. Naš konceptualni okvir, prema realizmu, testira se u prirodi i kada priroda opovrgne našu teoriju, posao naučnika je da proizvede novu kako bi i ona bila stavljena na test (Butts, Brown, 1989: 15-16).

Konstruktivizam se ne slaže se realizmom i empirizmom i ima drugačije viđenje nauke. Iako ne dovodi u pitanje konceptualni okvir nauke, ova teorija ne želi da ga uvodi u proces testiranja kako bi to nalagao realizam, ili da ga redukuje samo na pojave koje možemo primijetiti čulima prema empirizmu. Ono što je cilj konstruktivizma jeste bolje razumijevanje kako se teorijske strukture uklapaju u obrasce ljudskog ponašanja i žele prikazati kako su koncepti nauke rezultati aktivnosti koje pronalazimo u praktičnom ponašanju. Sve naše teorije vode svoj nastanak iz nama poznatog svijeta koji je pretpostavljen, pragmatičnog svijeta, tako da je svako stvaranje teoretskih koncepata ljudska svrsishodna akcija. Konstruktivisti se prije svega zanimaju pretpostavkama koje stoje iza našeg pogleda na svijet (Kukla, 2000).

Konstruktivizam problematizuje položaj opservatora u epistemologiji. Za razliku od pozicije da je svijet ispred nas stvaran i da ga raznim metodama možemo spoznati i doći do objektivnosti i istine, konstruktivizam sa skepsom posmatra čovjeka koji spoznaje svijet, dovodeći u pitanje samu objektivnost. Opservator igra glavnu ulogu u kognitivnom procesu i svaka deskripcija koja dolazi od njega je takođe i deskripcija samog sebe, dakle, sama deskripcija sadrži svojstva opservatora (Poerksen, 2004: 2-3). Konstruktivizam, koji se bavi ovim problemom, samim tim predstavlja odvajanje od racionalističke dihotomije realizma i empirizma.

Socijalni konstruktivizam

Često se smatra da su termini „racionalno“ i „društveno“ suprotni jedan drugom. Međutim, američki filozof Čarls Pirs je već tvrdio da je pravi subjekt znanja neograničeno velika naučna zajednica, a filozofi nauke su polako počeli da shvataju da je adekvatno razumijevanje proizvodnje naučnog znanja zahtijeva razmatranje prakse istraživanja i argumentacije ukorijenjene u zajednici naučnika. Naučnu zajednicu proučava sociologija nauke od 1930-ih godina, sa Robertom Mertonom kao vodećom figurom. Ovaj rad je povećao naše znanje o nauci na dva važna načina. Prvo, empirijski je proučavao unutrašnju strukturu naučne zajednice kao što su institucije (istraživačke grupe, publikacije, ciljevi, vrijednosti, norme, sistemi nagrađivanja, procena kvaliteta, kontroverze, itd.) koje učestvuju u naučnom radu. Drugo, istraživala je ulogu naučnika u društvu u cjelini i funkcije nauke u odnosu na druge društvene institucije i djelatnosti. Ovim istraživanjima počinju uvidi u uticaj socijalne sfere na naše naučno znanje (Niiniluoto, 2002: 207).

Socijalni konstruktivizam je teorijska perspektiva koja naglašava društvene i kulturne procese kroz koje pojedinci kolektivno konstruišu znanje, značenja i

shvatanja svijeta. Postavlja da pojedinci ne stiču znanje jednostavno u izolaciji, već se pojavljuje kroz interakcije, dijaloge i saradnju unutar društvenog konteksta (Ernest, 2013). Socijalni konstruktivizam, na primjer, može se uočiti u razumijevanju rase i etničke pripadnosti. Socijalni konstruktivizam tvrdi da rasa nije biološka ili genetska kategorija, već pre društveno konstruisan koncept.

Socijalni konstruktivizam smatra da naučno i tehničko znanje nije rezultat logičke/racionalne ekstrapolacije iz već dostupnog znanja, već da je kontingentni produkt dugih socijalnih, kulturnih i istorijskih procesa. Ova teorija želi da prikaže zavisnost naučnog znanja o faktore koji dovode u pitanje objektivnost istraživanja (npr. antropološka istraživanja naučnih laboratorija) (Koertge, 2010: 669-670). Naša pozicija jeste da društveni aspekt ne smije biti zanemaren u nauci, već da uključivanjem izučavanja društvenih faktora, može se doprinijeti opštem boljitku našeg znanja.

Kako bismo bolje odredili u kojim granicama možemo da tvrdimo da je neka pojava konstrukt, moramo odrediti ontologiju socijalnog konstruktivizma. Za našu svrhu je relevantno da ovde naglasimo razlikovanje Džona Serla između ontološki objektivnih entiteta i ontološki subjektivnih entiteta. Prve on naziva „brutim činjenicama“, a druge „mentalnim činjenicama“ koje obuhvataju i „društvene činjenice“ i „institucionalne činjenice“. Serl kontrastira spoljašnji svijet sa ljudskim stvorenim ili konstruisanim svijetom. Spoljašnji svijet je, po njegovom mišljenju, konstituisan od „surovih činjenica“ (npr. kamen, voda, drveće, atom, zvijezde, planete, galaksije, itd.), dok je ljudski konstruisani svijet konstituisan „mentalnim činjenicama“ koje imaju oblik čisto mentalne činjenice (npr. subjektivno iskustvo ukusa, bola, sopstvenog ja, boje, namjere, osjećanja, želje, depresije, sreće, radosti, itd.); društvene činjenice (npr. prijateljstvo, nasilje, običaji, itd.); institucionalne činjenice (npr. novac, restoran, jezik, religija, imperija, demokratija, rukovodstvo itd.) (Barbosa, 2008).

Ovako viđenje stvari bismo mogli da shvatimo kao realistički pravac u okviru socijalnog konstruktivizma. Njegova odlika jeste da ne negira postojanje svijeta mimo našeg iskustva njega. Postoje i grane socijalnog konstruktivizma koje se temelje na antirealizmu, koje nam govore da mi jednostavno nemamo načina da naša iskustva povežemo sa nekim spoljašnjim svijetom. Treba napomenuti da unutar ove dihotomije postoje veliki broj pozicija i da svaka ima svoje viđenje ovog problema unutar konstruktivističke teorije (Nightingale & Cromby, 2002: 702).

Konstruktivizam i međunarodni odnosi

Počeci konstruktivizma u međunarodnim odnosima često se povezuje sa krajem Hladnog rata, događajem koji tradicionalne teorije kao što su realizam i liberalizam nisu uspjele da predvide ili objasne. Ovaj neuspjeh se može povezati sa nekim od njihovih osnovnih principa, kao što je uvjerenje da su države akteri koje zanima samo sopstveni, isključivi interes i koji se takmiče za moć, kao i o nejednakoj raspodjeli snaga među državama koja definiše ravnotežu moći između njih (Theys, 2018).

Konstruktivistička teorija naglašava značenja i vrijednosti koja se pripisuju materijalnim objektima od strane aktera, a ne samo postojanje samih objekata. Na primjer, nuklearno oružje u Ujedinjenom Kraljevstvu i nuklearno oružje u Severnoj Koreji mogu biti materijalno identične, ali imaju radikalno različita značenja za Sjedinjene Američke Države. Vjerovanje da je stvarnost društveno konstruisana navodi konstruktiviste da daju veću ulogu razvoju normi, identitetu i idejnoj moći nego druge glavne teorijske paradigme. Zaista, norme, identitet i ideje su ključni faktori u konstruktivističkoj teoriji (Cristol, 2019).

Teorija konstruktivizma je jedan od modela koji predstavlja napredak teorije međunarodnih odnosa zato što umjesto da umanjuje druge glavne teorije, prema njenim nosiocima i zagovornicima, teorija konstruktivizma pruža šire osvjetljavanje problema i daje potpuniji odgovor za određivanje dinamike i funkcije svjetske politike. Dok se realizam i liberalizam koncentrišu na materijalne faktore kao što su moć ili odnos snaga, konstruktivistička teorija teži da se fokusira na uticaj ideja. Umjesto da državu smatraju zdravo za gotovo i tvrde da ona u potpunosti teži opstanku, konstruktivisti smatraju identitet i interese država izuzetno fleksibilnim rezultatom posebnih istorijskih procesa (Ouchenane, 2017).

Značaj socijalnog konstruktivizma u razumijevanju međunarodnih odnosa je ogroman. Države nisu samo pasivni subjekti koji odgovaraju na objektivne uslove u međunarodnom sistemu. Umjesto toga, njihovo ponašanje je oblikovano zajedničkim idejama, normama i vjerovanjima koja upravljaju njihovim postupcima. Ovi društveni faktori utiču na to kako države percipiraju sopstvene identitete i identitete drugih država, što zauzvrat utiče na njihove interakcije i ponašanje u međunarodnom sistemu. Socijalno konstruktivistička perspektiva sugerise da priroda interakcija država i dinamika međunarodnih odnosa nisu samo određeni materijalnim disparitetima moći ili ekonomskim razmatranjima. Umjesto toga, oni su oblikovani idejama i normama koje države dijele i kolektivno potvrđuju (Zehfuss, 2002: 3-4).

Ovo viđenje međunarodnih odnosa se bitno razlikuje od drugih značajnih teorija, od kojih je neorealizam jedan od najzastupljenijih. Neorealizam je izdanak tradicionalnih teorija o ravnoteži snaga (ili „realističkih“) međunarodnih odnosa i prvi ga je artikulisao Kenet Valc 1975. i 1979. godine. Od starijih teorija realizma se razlikuje prvenstveno po pokušaju da bude eksplicitnije teorijski, u stilu koji je sličan ekonomiji, posebno svojim samosvjesnim poređenjima politike velikih sila sa oligopolističkim tržištem i njenim namjerno jednostavnim pretpostavkama o prirodi međunarodnih odnosa. Njegova primarna teorijska tvrdnja jeste da je sistem međunarodnih odnosa odgovaran za ponašanje država. Međunarodni sistem se posmatra kao potpuno i uvijek anarhičan (McKeown, 2014).

Kenet Valc, i njegovo vjerovanje o postojanju sistema međunarodnih odnosa, imaju veliki uticaj i na sami konstruktivizam. Valc je smatrao da kada analiziramo međunarodne odnose, naša analiza ne smije da se fokusira na djelovanje jedne države, koja se smatra jedinicom sistema, već na njeno ponašanje u sklopu sistema međunarodnih odnosa. On identifikuje tri elementa u ovom sistemu. Prvi je princip uređenja sistema, koji je u ovom slučaju anarhija, s obzirom da ne postoji takva stvar kao što je svjetska vlada ili centralna agencija za sprovođenje zakona

sposobna da se nametne svim partijama. Ovo dovodi jedinice sistema, države, u potragu za opstankom kroz samopomoć, odnosno oslanjajući se na sopstvene resurse („sposobnosti“) koliko god mogu i stvara atmosferu *bellum omnium contra omnes* u međunarodnim odnosima. Višegodišnja anarhija može se stoga smatrati stalnim obilježjem međunarodne politike (Freire, 2019: 60).

Iz prvog elementa strukture međunarodnih odnosa proizlazi i drugi, koji se sastoji u niskom stepenu funkcionalne diferencijacije između jedinica. U hijerarhijskom sistemu kao što je unutrašnje stanje u državi, jedinice (pojedinci, firme) teže da se specijalizuju i dopuštaju da podjela rada rezultira obezbeđivanjem neophodnih dobara. U anarhičnim uslovima, međutim, sve države se suočavaju sa sličnim potrebama s jedne strane, a, s druge strane, ne mogu se u potpunosti osloniti na saradnju u obezbeđivanju neophodnih resursa. Samopomoć, dakle, podstiče države da izbegavaju specijalizaciju. To, zauzvrat, znači da će jedinice pokazati funkcionalnu sličnost. Budući da je derivacija prvog strukturnog elementa, stepen funkcionalne diferencijacije prati obrazac logike samopomoći i ostaje nizak tokom vremena (Freire, 2019: 60-61).

Treći element sistema međunarodnih odnosa prema Volcu jeste nejednaka distribucija moći. Moć nije jednako distribuirana i to utiče na ponašanje jedinica koje su unutar sistema (Freire, 2019: 61.). Ovo bi značilo da se države nalaze u sistemu koji suštinski nema pravila, u kome moraju da se snalaze za opstanak koji je ugrožen jer odnos snaga nije jednak i uvijek se mijenja. Ovaj sistem koji autonomno djeluje na svoje jedinice je značajan faktor koji utiče na njihovo ponašanje. Kada ovako posmatramo međunarodne odnose, ne postoje „dobre“ i „loše“ države. One sve potpadaju pod uticaj anarhije koja ih tjera da gomilaju svoju snagu i da su jače od strane koja ih ugrožava.

U očima građana Sjedinjenih Američkih Država Hladni rat je možda predstavljao moralnu borbu protiv okova komunizma. Međutim, kada posmatramo ovaj konflikt sa systemske tačke gledišta, vidimo da je u pitanju sukob dvije velesile koje su samim postojanjem u sistemu međunarodnih odnosa prijetnja jedna za drugu. To predstavlja srž rivalstva po neorealizmu, ideološke konsideracije imaju posve sekundarnu ulogu. Konstruktivizam pozajmljuje systemsko razmišljanje od neorealisa, ali sa značajnom promjenom fokusa sa materijalnih činioaca na idejne, norme.

Konstruktivistički pristup anarhiji često se sumira tvrdnjom Aleksandra Venda da je „anarhija ono što države prave od nje“. U tom smislu Vend tvrdi da se „ljudi ponašaju prema objektima, uključujući druge aktere, na osnovu značenja koje objekti imaju za njih“, ovo sugerise da naš pristup anarhiji zavisi od značenja koje pridajemo anarhiji i da je moguće misliti da anarhija ima višestruka značenja za različite aktere. Centralno za konstruktivistički pristup anarhiji su intersubjektivna značenja koja pridajemo društvenim kontekstima. Konstruktivizam bi stoga tvrdio da su međunarodni odnosi društveno konstruisani i prožeti društvenim vrednostima, normama i pretpostavkama. Čini se da ovo sugerise da će njihovo razumijevanje anarhije od strane državnog ili nedržavnog aktera navesti da se ponašaju na poseban način u društvenom kontekstu međunarodne politike (Dornan, 2011).

Konstruktivisti, kao što je Hopf, tvrde da se anarhija može posmatrati kao „zamišljena zajednica“ u kojoj je „moguć kontinuum anarhija“. To znači da se određene oblasti međunarodne politike mogu shvatiti kao više ili manje anarhične; razlika između načina na koji države pristupaju kontroli naoružanja i ekonomskoj trgovini koristi se za ilustraciju ovoga, pri čemu države više brinu o sprovođenju sporazuma o kontroli naoružanja jer su troškovi „ustupanja kontrole nad ishodima drugim državama ili institucijama“ veći nego što bi bili u trgovinskim ugovorima (Hopf, 1998: 174.). Opet, ovo naglašava važnost inter-subjektivnih značenja, za koja se može vidjeti da predviđaju određena ponašanja u međunarodnoj politici. U tom smislu, konstruktivisti osporavaju realističku ideju da su samopomoć i politika moći suštinske karakteristike anarhije, već da su one institucije koje utiču na proces, a ne struktura međunarodnih odnosa (Wendt, 1992: 395-396).

Ako se vratimo na neorealizam, vidimo da većinu objašnjavanja u njemu obavljaju anarhija i raspodela moći. Čini se da su anarhije inherentno konkurentni sistemi čiju logiku države ignorišu samo na svoju odgovornost, a da su broj i veličina velikih sila ključni faktori za države kada razmatraju pretnje njihovoj bezbjednosti. Ipak, ako pogledamo dublje, postaje očigledno da veliki dio posla u stvari obavljaju faktori koji su samo implicitni u modelu. Postoje dva načina da se razvije ovaj argument, prvi jeste distribucija interesa. Drugi način da se argumentuje jeste da se identifikuju kulturne formacije na sistemskom nivou, zajedničke ideje koje čine norme, institucije, sisteme pretnji i tako dalje, koje čine značenje raspodjele moći, bilo konstituisanjem percepcije država te distribucije ili konstituisanjem njihovih identiteta i interesa (Wendt, 1999: 100-102).

Da je distribucija interesa, kao idejni faktor, veoma bitan u sistemu međunarodnih odnosa, možemo se ponovo okrenuti prema sistemskoj teoriji Keneta Volca. Implicitna uloga distribucije interesa u Valcovoju teoriji može se vidjeti ako variramo njegove pretpostavke da su države egoisti koji su motivisani prvenstveno bezbjednošću. Razmotrimo najprije mogućnost da bezbjednost nije glavni prioritet države. Nema spora da države žele da opstanu; ovo je trivijalno tačno. Međutim, kada Volc kaže da države teže preživljavanju, on ignoriše druge ambicije država kao što su jačanje, osvajanje, ujedinjavanje itd. Pretpostavljajući da države traže bezbjednost, Volc pretpostavlja da su one zadovoljne ili *status quo* moći. Za takve države, akumulacija moći je pre sredstvo nego cilj, koji će prestati kada se zadovolje bezbjednosne potrebe. Alternativna pretpostavka bi bila da su države „revizionisti“, koji žele da prigrabe teritoriju, osvoje jedni druge ili promjene pravila sistema. Za ove države nijedna količina moći nije prevelika, njeno akumuliranje je više cilj samo po sebi (Wendt, 1999: 104). Pretpostavke o motivaciji, koje su idejnog tipa, neophodne su čak i u najstrukturalnijim materijalističkim teorijama, pa isticanje da ih Volc pravi nije kritika njegovog djela.

Kritika je što on ne prikazuje jasno da njegovi zaključci o efektima anarhije i raspodjeli moći zavise od tih idejnih pretpostavki. Anarhija *status quo* sila će biti znatno drugačija od one koja je sastavljena od revizionističkih sila. U ovoj anarhiji države mogu da budu mnogo sigurnije budući da velike sile teže očuvanju trenutnog stanja, a u anarhiji gdje imamo revizionističke sile šansa za preživljavanje je znatno manja. Tvrđnja jeste da efekti anarhije i materijalne strukture

zavise od toga šta države žele. Logika anarhije među revizionističkim državama poprima oblik borbe do smrti; među *status quo* državama, trka u naoružanju i neki konflikti; među kolektivističkim državama gdje države mare za sigurnost svih, možda žestoke, ali na kraju nenasilne rasprave o podjeli tereta u međunarodnim odnosima (Wendt, 1999: 105).

Struktura svakog društvenog sistema će sadržati tri elementa, a to su materijalne uslove, interese i ideje. Materijalisti privileguju materijalne uslove i pokušavaju da pokažu da oni u velikoj mjeri određuju interese. Idealisti privileguju ideje i pokušavaju da pokažu da one u velikoj mjeri određuju interese. S obzirom na to da sva tri elementa moraju barem prećutno da se pojavljuju u bilo kojoj strukturnoj teoriji, obje strane mogu dati neko tlo drugoj; materijalisti priznaju da ideje imaju autonomnu ulogu i idealisti tvrde isto za materijalne faktore. Ključna premisa idealističke društvene teorije je da ljudi djeluju prema objektima, uključujući jedni druge, na osnovu značenja koje ti objekti imaju za njih (Wendt, 1999: 139).

Konstruktivizam tvrdi da u međunarodnim odnosima postoji sistem koji vrši uticaj na ponašanje država i da je taj sistem pretežno sastavljen od ideja. Međutim, moramo posvetiti pažnju na to kako taj sistem zapravo izgleda. Aleksandar Vent i njegov umjereni konstruktivizam pruža za nas veoma zanimljivu opciju zato što on ne isključuje uticaj materijalnih uslova na ponašanje država, ali daje veliki značaj idejnom faktoru. Njegov način predstavljanja sistema međunarodnih odnosa je iz tih razloga veoma koristan za proučavanje inicijative *Pojas i put*, projekat koji iza sebe ima opipljivi materijalni element, ali čiji idejni značaj igra ogromnu ulogu u međunarodnim odnosima (Wendt, 1999: 140).

Možemo reći da bez pretpostavki o strukturi identiteta i interesa u sistemu materijalistička definicija strukture ne može predvidjeti sadržaj ili dinamiku anarhije. Samopomoć je jedna takva intersubjektivna struktura i, kao takva, obavlja odlučujući rad na objašnjenju u teoriji. Osnovni princip konstruktivističke društvene teorije je da se ljudi ponašaju prema objektima, među kojima su i drugi akteri, na osnovu značenja koje objekti imaju za njih. Države se ponašaju drugačije prema neprijateljima nego prema prijateljima jer neprijatelji prijete njihovoj sigurnosti, a prijatelji ne. Anarhija i raspodjela moći nisu dovoljni da nam ukažu na to ko je prijatelj a ko neprijatelj.

Koristan primjer da bi razumjeli ovakav način razmišljanja jeste činjenica da američka vojna moć ima drugačiji značaj za Kanadu nego za Kubu, uprkos njihovim sličnim „strukturnalnim“ pozicijama, kao što britanski projektili imaju drugačiji značaj za Sjedinjene Države od kineskih Raspodjela moći uvijek može uticati na proračune država, ali kako to čini zavisi od intersubjektivnih shvatanja i očekivanja, tj. od distribucije znanja koja čine njihove koncepcije o sebi i drugima (Wendt, 1992: 397-399).

Akteri stiču identitete, tj. relativno stabilna, specifična shvatanja i očekivanja u vezi sa seбом, učestvujući u takvim kolektivnim značenjima. Svaki identitet je inherentno društvena definicija aktera zasnovana na teorijama koje akteri kolektivno drže o sebi i jedni o drugima i koje čine strukturu društvenog svijeta. Identiteti su osnova formiranja interesa, akteri nemaju *portfolio* interesovanja koje nose nezavisno od društvenog konteksta, umjesto toga definišu svoje interese

u procesu definisanja situacija. Institucija je relativno stabilan skup ili *struktura* identiteta i interesa. Takve strukture su često kodifikovane u formalnim pravilima i normama, ali one imaju motivacionu snagu samo na osnovu socijalizacije aktera i učešća u kolektivnom znanju (Wendt, 1992: 398-399).

Drugi princip konstruktivizma je da značenja na osnovu kojih je radnja organizovana nastaju iz interakcije. Na primjer, uzmimo situaciju gdje se dva aktera, *ego* i *alter*, susreću po prvi put. Svaki od njih želi da preživi i ima određene materijalne mogućnosti, ali nijedan od aktera nema biološke imperitive za moć, slavu, osvajanje, i ne postoji istorija sigurnosti ili nesigurnosti između njih. Kakva bi bila interakcija između ova dva entiteta? Realisti bi vjerovatno tvrdili da svako treba da djeluje na osnovu najgorih pretpostavki o namjerama drugog, opravdavajući takav stav kao racionalan, s obzirom na mogućnost smrti u slučaju pogrešne procjene. Međutim, takva mogućnost uvijek postoji, čak i u svakodnevnom životu u građanskom društvu. Društvo bi bilo nemoguće kada bi ljudi donosili odluke isključivo na osnovu najgorih mogućnosti. Umjesto toga, većina odluka je, i treba, da se donosi na osnovu vjerovatnoće, a one se proizvode interakcijom, onim što akteri rade. Na početku je gest *ega*, koji se može sastojati, na primjer, od napredovanja, povlačenja, mahanja oružjem, polaganja oružja ili napada. Za *ego*, ovaj gest predstavlja osnovu na kojoj je spreman da odgovori na promjenu. *Alter*, sa druge strane, mora da izvuče zaključak o gestu *ega*, a sadržaj ovog zaključka će u velikoj mjeri zavisiti od dva razmatranja. Prvi su fizički kvaliteti gesta i *ega*, koji su djelimično stvoreni *egom* i koji uključuju pravac kretanja, buku, brojeve i neposredne posljedice gesta. Drugo razmatranje se tiče toga kakvu bi namjeru *alter* imao da je on napravio takav gest. *Alter* može napraviti atributivnu grešku u svom zaključivanju o namjeri *ega*, ali takođe nema razloga da *pretpostavi a priori*, prije gesta, da *ego* prijeti, jer samo kroz proces signalizacije i tumačenja mogu se utvrditi troškovi i vjerovatnoća greške. Društvene pretnje su konstruisane, a ne prirodne (Wendt, 1992: 404).

Ovaj proces signalizacije, tumačenja i reagovanja završava „društveni čin“ i početak procesa stvaranja intersubjektivnih značenja. Prvi društveni čin stvara očekivanja na obje strane o budućem ponašanju jednih drugih: potencijalno pogrešna i svakako provizorna, ali su očekivanja ipak. Na osnovu ovog provizornog znanja, *ego* pravi novi gest, ponovo označavajući osnovu na kojoj će reagovati na promjenu, i opet *alter* odgovara, i ovo se dodaje u skup znanja koje svako ima o drugom, i onda se ciklus ponavlja opet. Mehanizam ovdje je međusobna nadogradnja; interakcija nagrađuje aktore što drže određene ideje jedni o drugima i obeshrabruje ih da drže druge. Ako se ponavljaju dovoljno dugo, ove „recipročne tipizacije“ će stvoriti relativno stabilne koncepte sebe i drugih u vezi sa pitanjem o kome je riječ u interakciji. Kroz recipročnu interakciju, drugim rečima, mi stvaramo i instanciramo relativno trajne društvene strukture u smislu koji definišemo svoje identitete i interese. Kroz recipročnu interakciju, drugim riječima, mi stvaramo i instanciramo relativno trajne društvene strukture u smislu kojih definišemo svoje identitete i interese.

Ovakve interakcije se, prema konstruktivizmu, dešavaju i između država. Države, međusobnim djelovanjem, stvaraju ideje o sebi i o drugima, i one ulti-

mativno utiču na to kako će se ponašati. Ovim se stvara intersubjektivni sistem ideja i očekivanja na međunarodnoj sceni. Ove ideje konstituišu identitete i interese aktera u međunarodnim odnosima i služe kao motivišući faktor za njihovo ponašanje. Za razliku od objektivnih, materijalnih uticaja, idejni faktori su stalno u fluksu, zavise od interakcija između subjekata međunarodnih odnosa (Wendt, 1992: 404-405).

Inicijativa *Pojas i put* i identitet Kine

Inicijativa *Pojas i put* je impresivan infrastrukturni projekat koji se proteže kroz mnoge zemlje Evrope, Azije i Afrike, i po svom obimu utiče na međunarodne odnose. Međutim, naše teorijske pretpostavke mogu da oblikuju način na koji mi interpretiramo ovaj uticaj. Da li je inicijativa pokušaj agresivne ekonomske ekspanzije NRK-a, ili je ono svijetli primjer saradnje međunarodne zajednice. Na primjer, ako su naše početne pretpostavke da zemlje teže apsolutnom dobitku i miru, nešto što bi bila pretpostavka teorije liberalizma (Danwanzam *et al*, 2014: 114), mi bismo bili veoma zadovoljni sa postojanjem ove inicijative.

Međutim, mi ne želimo da dođemo do suda o ovoj inicijativi zbog naših pretpostavki. Međunarodni odnosi su kreirani od strane učesnika koji sudjeluju u njima, i oni ih mogu definisati svojim radnjama, stvarajući sistem ideja, normi i očekivanja koja ti akteri imaju jedni o drugima. Ovaj sistem nije *a priori* određen ljudskom prirodom, anarhijom koja vlada između država, ili drugim faktorima koji govore o neizbježnosti određenih obrazaca ponašanja. Zbog ovoga, identitet i interesi su nam od velike važnosti kada sagledamo ovu inicijativu. Ako razumijemo identitet i interese NRK, moći ćemo da utvrdimo koje su stvarne implikacije inicijative *Pojas i put*.

Materijalni činioci inicijative *Pojas i put*

Za analizu identiteta NRK u međunarodnim odnosima odlučili smo se da koristimo umjereniju verziju konstruktivizma koja govori da su ideje i norme najznačajniji činioci međunarodnih odnosa, ali ne i jedini. Određene činjenice se ne mogu zanemariti, npr. činjenica da Češka Republika nikada nije ratovala sa NRK ne zasniva se isključivo na istoriji prijateljskih i antagonističkih odnosa ovih dvaju zemalja, već pretežno zbog velike geografske udaljenosti između ove dvije zemlje. Tako da materijalni faktori mogu da budu od koristi za ovu analizu, a posebno u tome kada određujemo šta inicijativa *Pojas i put* nije.

Inicijativa *Pojas i put* se optužuje da stvara savez između kineske vlade i lokalnih despota, da otvara nove geopolitičke konflikte na Balkanu, da je dio strategije za dominacijom južne hemisfere uperena ka svrgavanju Sjedinjenih Američkih Država kao dominantne moći. Strah od ove inicijative je toliki da je neki optužuju za pogoršavanje pandemije iz razloga što povećava povezanost između ljudi. Međutim, ako pogledamo početke inicijative, vidimo da korijene vuče iz procesa koji nisu političke prirode (Wu, Sze, 2016).

Nosioci ovih procesa jesu kineska javna preduzeća, koja su počela proces infrastrukturnog investiranja izvan zemlje prije najave inicijative tokom posjete

kineskog predsjednika Si Đinpinga 2013. godine (*The European Union Chamber of Commerce in China*, 2016). Javna preduzeća iz NRK-a jesu glavni nosioci infrastrukturnih ulaganja u sklopu inicijative. Iako inicijativa ima druge aspekte, infrastrukturni projekti čine njenu srž, što čini kineska javna preduzeće veoma važnim akterima u inicijativi (Wenxian *et al*, 2018: 76, 202).

Kada se fokusiramo na investicije kineskih javnih preduzeća možemo da detaljnije shvatimo njihov uticaj i način funkcionisanja. Mnogi smatraju da su investicije tih preduzeća opasnost po siromašne nacije koje postaju kineske kolonije, međutim, stvarnost je mnogo manje dramatična. Kineska javna preduzeća u stvari imaju slično ponašanje kao velika privatna preduzeća. Dok neki smatraju da su ona samo produžena ruka kineske vlade, činjenica je da se kineska javna preduzeća vode kao kompleksne, hibridne organizacije koje posjeduju sopstvenu logiku djelovanja. Stoga, profit je jedan od najznačajnijih ciljeva ulaganja, ne samo strateški ciljevi NRK-a (Namukale *et al*, 2013).

Kako kineske javne firme nisu monotone već postoje mnoge razlike u njihovom strukturiranju, kada posmatramo ulaganja u infrastrukturne projekte u inostranstvu možemo primijetiti razliku između firmi koje su pod Komisijom za nadzor i upravom sredstava, kineskog upravnog organa osnovanog 2003. godine sa ciljem transformisanja javnih preduzeća u moderne, profitabilne korporacije i firmi koje se nalaze na podnacionalnom nivou. Prateći kineska ulaganja u luke u nekoliko država ukazuje da se kompanije koje su pod direktnom kontrolom kineske vlade ponašaju drugačije od firmi čije je vođstvo pod kineskom provincijalnom upravom (Zhigao *et al*. 2020: 2).

Preduzeća koja su nezavisnija od centralne vlasti imaju manju toleranciju rizika i prije svega su vođena ekonomskim računicama za razliku od preduzeća koja su više kontrolisana od strane vlasti i koja su spremna da radi strategije preduzmu rizičnije poslove. Razlog toga može biti taj da preduzeća pod Komisijom prije svega žele politički kapital kod Pekinga i zato zanemaruju ekonomski rizik. Svejedno, primjećujemo da akcionari imaju različite motive za učestvovanje u projektima u vezi sa *Pojas i put* inicijativom. (Zhigao *et al*, 2020: 8).

Inicijativa *Pojas i put* nije izazvala internacionalizaciju poslovanja kineskih javnih preduzeća, ovaj proces počinje mnogo prije inicijative i razvija se nezavisno od nje. Kineska vlada i nema toliko kontrole nad ovim procesima bez obzira na to što mnogi pretpostavljaju da ima, ona može olakšati ili otežati proces, ali su i dalje glavni akteri kineska javna preduzeća. Ono nad čime kineska vlada ima uticaje jeste kako će ovakvi procesi biti shvaćeni. Inicijativa podrazumijeva manje korišćenje ekonomskih sredstava u cilju geopolitičke strategije, a više korišćenje političkih, diplomatskih i propagandnih sredstava da oblikuje način na koji će ostali da posmatraju rast kineske moći (Greer, 2020).

Kineski identitet i interesi na međunarodnoj sceni

Konstruktivizam vidi međunarodni sistem kao društvo država u kome države imaju identitete. Ovo društvo država podrazumijeva kulturu u kojoj nastaju interakcije i stoga se proizvode norme i praktikuje socijalizacija članova. Ovi procesi

pomažu u oblikovanju ponašanja i uspostavljanju uloga i međusobnih očekivanja aktera. Ovi procesi na kraju oblikuju identitet država. U ovom kontekstu se formiraju odgovarajući interesi država. A odluke donijete u ovom kontekstu uključuju više od ljudske spoznaje, ono uključuje i emocije. Dakle, međunarodno donošenje odluka nije samo sociološko, već je i psihološko. To objašnjava različitu reakciju na isti čin koji je preduzeo saveznik ili neprijatelj u međunarodnom sistemu. Pošto su takvi procesi dinamični, dinamičan je i identitet država. Kina je dokazala da je ova tvrdnja tačna kroz promjenu svog identiteta kao države u poslednjih četrdeset godina.

Počinjemo od kraja građanskog rata u Kini 1949. godine, pobjedom komunističke i uspostavljanja vladavine Mao Cedunga. Mao Cedung je produkt teškog perioda kineske istorije u kojoj je rat bio konstanta, zato i ne čudi da on ima militaristički stav prema svim pitanjima, od industrijalizacije do spoljnih odnosa. U polju međunarodnih odnosa, Mao Cedunga je imao tendenciju da donosi spoljnopolitičke odluke bez straha da će protivnik tražiti političku podršku preko konkurentne platforme, posebno nakon Kulturne revolucije 1966. godine (Adie, 1972: 1).

Od osnivanja NR Kine 1949. godine pa do kraja 1950-ih, osnovna karakteristika kineske spoljne politike bila je da se Kina borila protiv imperijalističkog tabora predvođenog SAD kroz kinesko-sovjetski savez uspostavljen 1950-ih. Ovo je nadaleko poznato kao *yibiandao* (oslanjanje na jednu stranu) strategija, koja je usvojena uoči osnivanja NRK-a. Dana 30. juna 1949. godine, Mao Cedung je proglasio *yibiandao* u svom članku „O narodnoj demokratskoj diktaturi“ gdje je izjavio posvećenost borbi protiv reakcionih i imperijalističkih sila (Yu-shek, Zhang, 2009: 95).

Međutim, ova strategija „oslanjanja na jednu stranu“ je tokom 60-ih godina prošlog vijeka zamjenjena strategijom „borbe sa dvije šake“. Pogoršanje odnosa NRK-a i SSSR-a su pokazala da Kina ne može da se osloni na socijalističku silu, posebno kada su počeli da se pokazuju znaci da je SSSR spreman da sarađuje sa SAD u vezi sa određenim pitanjima. Ovo je dovelo do toga da kineska „anti-imperijalistička“ politika pređe u „anti-imperijalističku i anti-revizionističku“ smatrajući da je SSSR izdao revoluciju. Ova promjena strategije je praćena povećanim tenzijama između dve socijalističke zemlje, a došlo je i do vojnog sukoba. Ovaj vojni sukob iz 1969. godine je ubijedio Mao Cedunga da glavni neprijatelj ne dolazi od kapitalističke sile preko okeana, već da je na njihovoj sjevernoj granici. Mao je spremao zemlju za okršaj ali su mu bili potrebni saveznici. Tako se Kina, uprkos svojoj prvobitnoj strategiji, okrenula SAD-u kao savezniku za zaštitu od SSSR-a. Na osnovu zajedničkog interesa odvratanja Sovjetskog Saveza, Kina i SAD su započeli normalizaciju svojih odnosa u februaru 1972. godine. Ovo predstavlja treću strategiju Mao Cedunga, oslanjanje na nekada omraženi kapitalistički svijet da bi se zaštitio od Sovjeta (Yu-shek, Zhang, 2009: 95).

Deng Sjaoping, kineski komunistički lider koji je bio najmoćnija figura u Narodnoj Republici Kini od kasnih 1970-ih do svoje smrti 1997, napustio je mnoge ortodoksne komunističke doktrine svog prethodnika i pokušao da ugradi elemente sistema slobodnog tržišta i drugih reformi u kinesku ekonomiju. Deng

je bio glavni kreator politike u spoljnim i unutrašnjim poslovima NRK-a (*The Editors of Encyclopaedia Britannica*, 2023).

Kineske strategije spoljnih odnosa pod Dengom pokrivala su i Hladni rat i posthladnoratovsku eru, tokom koje je Kina imala široku agendu uključujući ekonomsku izgradnju i otvaranje prema spoljnom svijetu, nacionalno ujedinjenje, obezbjeđivanje globalne i regionalne bezbjednosti i uspostavljanje novog političkog i ekonomskog poretka. Kao i kod ere Mao Cedunga, primjetna su tri perioda kineske spoljne politike kod Denga Sjaopinga (Yu-shek, Zhang, 2009: 99).

Prvi period, od 1982 do 1989. godine karakteriše retorika nezavisnosti i mira. Nezavisnost je oduvijek bila osnovna karakteristika kineske revolucije i spoljne politike NRK, a takođe je opisana kao fundamentalna karakteristika nove kineske spoljne politike. Dvanaesti nacionalni kongres Komunističke partije Kine (u daljem tekstu: KPK) smatra se prekretnicom u kineskoj spoljnoj politici, u kojoj je kinesko rukovodstvo jasno utvrdilo smjernice za svoju strategiju spoljnih odnosa, odnosno spoljnu politiku nezavisnosti i mira (Yu-shek, Zhang, 2009: 90-100).

Usvajanje strategije niskog profila od 1989. do 1995. godine predstavlja niz principa u rukovanju teškim međunarodnim okruženjem NRK-a nakon incidenta na Tjananmenu. U periodu od 1989. do 1991. godine Kina je patila od ekonomskih sankcija koje je uveo Zapad i morala je da se nosi sa implikacijama raspada Sovjetskog Saveza, kao i kolapsa komunizma u Istočnoj Evropi. Cilj strategije je bio da Kina napravi od sebe što manju prijetnju za druge, da strpljivo čeka i jača u miru kako bi se osiguralo da će Kina nastaviti da koristi svaku priliku za razvoj privrede. Prema Dengovom dizajnu, ako bi Kina mogla da dostigne cilj da do kraja vijeka učtverostruči svoj BNP, onda će za još 30 do 50 godina ona biti među prvima u svijetu po ukupnoj snazi. Po ovoj definiciji, *taoguang yanghui* strategija treba da se sprovedi na nekonfrontacijski način i da se podstiče saradnja sa svim zemljama (Yu-shek, Zhang, 2009: 101).

Od sredine 1990-ih, posebno nakon krize u Tajvanskom moreuzu (1995–1996), Kina je ubrzala tempo promovisanja uspostavljanja novog međunarodnog političkog i ekonomskog poretka kroz stvaranje strateškog partnerstva sa najvećim svjetskim silama. Tokom posete ruskog predsjednika Borisa Jeljcina Peking u aprilu 1996. godine, Kina i Rusija su izjavile da su uspostavile strateško partnerstvo zasnovano na jednakosti i međusobnom povjerenju. Godinu dana kasnije, tokom posete kineskog predsjednika Đang Cemina Moskvi, Đijang i Jeljin su potpisali zajedničku kinesko-rusku deklaraciju o multipolarnom svijetu i uspostavljanju novog svjetskog poretka. U maju 1997. Kina i Francuska su takođe uspostavile sveobuhvatno kooperativno partnerstvo za promovisanje procesa globalne multipolarizacije (Yu-shek, Zhang, 2009: 102).

Tokom državne posjete Đang Cemina SAD-u u septembru 1997. godine, dvojica lidera su izjavila da su obje zemlje odlučne da grade ka konstruktivnom strateškom partnerstvu. Uzvratna posjeta Bila Klintonu Kini u junu i julu 1998. godine pokazala je da je njegova administracija prepoznala Kinu kao rastuću i odgovornu silu i da će voditi politiku angažovanja kako bi podstakla Kinu da prihvati postojeće međunarodne norme koje je definisao zapadni svijet. Promovišući

razvoj multipolarizacije, Kina planira da upravlja svojim odnosima sa velikim silama u kontekstu strateškog partnerstva. Prema kineskim liderima, strateško partnerstvo podrazumijeva da velike sile treba da izbjegavaju da postanu protivnici, već da teže saradnji (Yu-shek, Zhang, 2009: 102).

Dengovo spoljnopolitičko razmišljanje znatno je odstupilo od Maoovog. Veliki rat sa Sovjetskim Savezom ili Sjedinjenim Državama više se nije smatrao neizbježnim. Kina je uložila velike napore da razvije prijateljske i savezničke odnose sa zemljama širom svijeta, bez obzira na njihovu političku ili ideološku orijentaciju; rezonovao je da će nekonfrontacijski stav privući strane investicije u Kinu i podstaći trgovinu. Mirno međunarodno okruženje, poboljšana pozicija Kine u globalnoj areni i stabilna integracija Kine u postojeće ekonomski poredak bi takođe pomogli u konsolidaciji moći komunističke partije kod kuće. (Jisi, 2011).

Dengov način vođenja spoljne politike je takođe pokazao impresivnu izdržljivost. Ono je trajalo kroz treću, četvrtu i petu „generaciju“ vođa KPK-a. Dengovi nasljednici su na Dengovoj bazi dodali nove koncepte, ali ovi doprinosi su u kontinuitetu sa prvobitnim razmišljanjem ovog kineskog lidera čak i kada su identifikovali i prepoznali suštinske međunarodne promjene koje su se dogodile od Dengove smrti 16. februara 1997. godine. Njegov nasljednik, Đang Cemin je ponovio da su „mir i razvoj“ i dalje „veliki zadatak“ partije dok je Kina nastavila sa „socijalizmom sa kineskim karakteristikama“. Međutim, Đang je imao ambicije da će pretvoriti „mir i razvoj“ u međunarodnu javnu politiku koja uključuje napredak Kine u okviru svjetskog mira i „zajedničkog razvoja“; time je proširio međunarodne implikacije kineske „nezavisne spoljne politike“ (Rogan, 2018: 235).

Dvadeset i prvi vijek su vidjeli nastavak diskursa koji je pokrenuo Deng Sjaoping, što može objasniti i zainteresovanost vlasti u Pekingu za meku moć. Bivši predsjednik Kine Hu Đintao je 2004. i 2005. godine javno objavio svoje namjere i ciljeve da izgradi „harmonično društvo“ i „harmoničan svijet“. Prema njegovom mišljenju, harmoničan svijet bi karakterisali multilateralni odnosi, uzajamno korisna saradnja, duh inkluzivnosti da bi se izgradio svijet u kome postoji suživot među civilizacijama i reformisanim Ujedinjenim nacijama. Diskusija o mekoj moći u donošenju odluka u Kini se još više integrisala nakon što je Hu Đintao 2007. godine u svom izveštaju na 17. partijskom kongresu izjavio svoj cilj izgradnje kineske „meke moći“ (Arif, 2017: 97).

Na 18. partijskom kongresu KPK-a u novembru 2012. godine, Si Đinping je imenovan za generalnog sekretara partije, što simbolizuje početak nove političke ere Kine. U izvještaju istog kongresa navodi se da Kina u bliskoj budućnosti mora povećati eksploataciju vodnih resursa, razviti pomorsku ekonomiju, zaštititi vodeni/okeanski ekosistem, istrajati u zaštiti nacionalnih pomorskih interesa, izgraditi pomorsku moć (Yizhou, 2014). Vladavina Si Đipinga predstavlja novu eru kineske spoljne politike u novom, aktivnijem pravcu. Inicijativa *Pojas i put*, povećana strana ulaganja i jača pomorska politika samo su neki od načina na koje predsjednik Si Đinping ostvaruje aktivniju ulogu u međunarodnim poslovima (Rühlig, 2018).

Iako Sijeva spoljna politika tokom njegovog prvog mandata na čelu KPK nije predstavljala potpuni raskid sa centralnim spoljnopolitičkim principima NR

Kine tokom reformskog perioda, ona se značajno udaljila od strategije niskog profila koju je uspostavio Deng Sjaoping, definišući aktivniju ulogu Kine u međunarodnoj zajednici. Njegov izvještaj na 19. nacionalnom kongresu KPK bio je posebno pojašnjavajući i na osnovu ovoga dokumenta mogli smo vidjeti kakva će biti spoljna politika tokom njegovog drugog mandata, zamišljenu da proširi uticaj Kine u kontekstu globalnog upravljanja i unutar njenog regiona (Esteban, 2017).

Kina se sve više identifikuje sa imenom „međunarodne zajednice“. Predsednik Si Đinping često poziva na uspostavljanje „društva sa zajedničkom budućnošću za čovečanstvo“, u kojoj će Kina zauzeti vodeću poziciju. Kako je izjavio Vang Ji, ministar spoljnih poslova NRK-a, Kina predvodi reformu globalnog sistema upravljanja, čineći globalizaciju inkluzivnijom i korisnijom za sve, a međunarodni poredak pravednijim. Međutim, uspon NRK nije donio svijetu samo veću saradnju i razvoj, jačanjem Kine i aktivnija spoljna politika tokom ere Si Đipinga izazivaju snažnu antikinesku reakciju u SAD-u. To možemo vidjeti i tokom trgovinskog rata koji je počela administracija predsjednika SAD Donalda Trampa, ali i do diplomatskog konflikta u vezi sa Tajvanom za vrijeme trajanja mandata Bajdenove administracije (Sodhi, Tang, 2022).

U ovom dijelu rada smo se fokusirali na kineski identitet koji se od kraja Drugog svjetskog rata pa do danas stalno mijenjao. Nacionalni identitet je relevantan jer je u osnovi spoljnopolitičkih izbora, ono objašnjava hijerarhiju važnosti za izbore koje donosi država i opravdava interese države, inspiriše ponašanje i interakciju sa drugima. Nacionalni identitet je promjenjiv jer faktori od kojih zavisi su takođe skloni promjenama, i upravo se ovo dogodilo NRK-u. Pošto su se kineski izbori i ponašanja mijenjala kroz interakciju sa svijetom, na svijet takođe utiču promjene u njemu. Zbog toga promjene u ponašanju između aktora sistema mogu proizvesti procesne promjene u sistemu, a ponekad i proceduralne promjene u sistemu.

NRK je prošla kroz takvu transformaciju nacionalnog identiteta od svoje ekonomske reforme 1978. godine. Ova promjena nacionalnog identiteta i namjerna izbori koje je Kina imala ukazuje na pragmatizam prilikom pregovaranja o svom ponašanju, ulozi, interesima i identitet u međunarodnom sistemu. U tom smislu, NRK je bila u potpunosti u konstruktivističkom režimu. Kineska država je napravila izbore i uključila se u ponašanje koje zahtijeva slobodu akcije što nas je dovelo do predviđanja kineske konvergencije ka konstruktivističkoj perspektivi međunarodne politike. Drugim rečima, Kina se ovlašćuje kao agent da oblikuje svoju ulogu u sistemu, i na taj način namjerava da oblikuje strukturu sistema.

Kineski razvoj nacionalnog identiteta se poklapa sa konstruktivističkom tvrdnjom da države same stvaraju međunarodni sistem. Taj sistem ima materijalnu stranu koja utiče na ponašanje država, ali je većinom sastavljen od ideja. Narodna Republika Kina je tokom svog postojanja više puta mijenjala svoj nacionalni identitet, od socijalističke države koja se bori protiv imperijalizma, do politike borbe sa dvije pesnice i čuvanja nezavisnosti od hladnoratovskih supersila, do borbe protiv revizionizma. Ove promjene su se desile samo u eri Mao Cedunga i demonstriraju ogromne promjene koje nacionalni identitet može da doživi u sistemu međunarodnih odnosa.

Kasnija privaženost „držanju glave nisko“ politici Deng Sjaopinga, ali i postepeno otvaranje, asertivnost i najskorije sukobi sa drugim silama, pokazuju da NRK stalno redefiniše svoje mjesto u svijetu. Ovo se može vidjeti kako i u diskursu zvaničnika, koji je za Kinu veoma značajan, do ponašanja u međunarodnoj zajednici.

REZULTATI

Kineski identitet se od vremena vladanja Mao Cedunga, kroz period reformi Deng Sjaopinga, pa do trenutne vladavine Si Đipinga značajno mijenjao i tokom ovih perioda NRK je donosila odluke koje su bile u skladu njenim tadašnjim identitetom. Tokom ere Mao Cedunga, NRK je imala vojnu intervenciju u Korejskom ratu gdje je bila direktni protivnik koaliciji predvođenom Sjedinjenim Američkim Državama, kao i vojni sukob sa SSSR-om.

Tokom vladavine Deng Sjaopinga, usvajanje strategije „držanja glave nisko“ je uzrokovalo da se ovakvi sukobi sa supersilama svog vremena nisu dešavale. Ovo ipak ne znači da NRK nije ratovala za vrijeme Deng Sjaopinga, ona je zapravo izvršila invaziju Vijetnama 1979. godine, međutim, ovaj rat, koji je više za cilj imao poboljšanje strateške pozicije ugrožene zemlje (Vijetnam je sklopio sporazum sa SSSR-om koji je ugrožavao kinesku sjevernu granicu) nego što je bila pokušaj okupacije druge države, teško se može porediti sa direktnim konfliktom sa nekom svjetskom silom.

NRK bi prema teoriji konstruktivizma svojim djelovanjem uticala na sistem međunarodnih odnosa koji je sastavljen od ideja, percepcija aktera. To bi značilo da bi ponašanje ove države, na način koje bi druge države smatrale neprijetećim ili kooperativnim, stvaralo očekivanja kod aktera međunarodnih odnosa koja bi vodila svijetu sa manje tenzija. Struktura međunarodnih odnosa koja je sastavljena od intersubjektivnih interakcija bi se promijenila i vršila uticaj na ponašanje i očekivanja međunarodne zajednice.

Afrika i ponašanje dvije svjetske sile, Narodne Republike Kine i Sjedinjenih Američkih Država, na ovom kontinentu opravdavaju ovakvo gledište. Infrastrukturni projekti u sklopu inicijative *Pojas i put* su motivisale SAD da krenu sa svojim investicijama i saradnjom na kontinentu. Ovi potezi, kao što je pregovaranje o trgovačkom sporazumu sa Kenijom, više su reaktivni nego proaktivni i imaju za cilj suprotstavljanju uticaja Kine.

Rusija takođe ima svoj odgovor na inicijativu, *Veliko evroazijsko partnerstvo*. Ovaj projekat ima slične ciljeve kineskog projekata, ali značajno manjeg obima, fokusirajući se samo na Evroazijsku ekonomsku uniju. Ekonomska globalizacija i *Pojas i put* oboje proizvode zamršene razmjene i kontinuitete koji su dio pozitivnog savremenog razvoja. Na primjer, Evropska unija je 1. decembra 2021. godine najavila svoj odgovor na inicijativu *Pojas i put*. Projekat *Global Gateway* je suštinski evropska verzija kineske inicijative koja za cilj ima povećanje uticaja ovog bloka na globalnoj sceni.

Grupa 7 je takođe najavila novi program finansiranja infrastrukture koji bi mogao da parira kineskoj inicijativi *Pojas i put*. SAD i druge članice G-7, uklju-

čujući Kanadu, Nemačku i Japan, zvanično su pokrenule *Partnership for Global Infrastructure and Investment* koje ima za cilj da prikupi oko 600 milijardi dolara za globalne infrastrukturne projekte u zemljama sa niskim i srednjim prihodima u narednih pet godina. Sličnosti sa kineskom inicijativom nisu slučajne, projekat Grupe 7 predstavlja pokušaj da se ide u korak sa NRK:

Ovo ukazuje da je NRK kroz svoju inicijativu promijenila samu ideju kako velike sile treba da se ponašaju na međunarodnoj sceni. Infrastrukturni projekti koji su se javili kao odgovor na kineski globalni projekat mijenja dosadašnje obrasce ponašanja i stvara nova očekivanja aktera u međunarodnoj zajednici. Ovo je primjer kako intersubjektivna idejna struktura se konkretno mijenja i stvara utiče na svoje jedinice da se ponašaju na određeni način.

To da inicijativa *Pojas i put* izaziva promjene na strukturu međunarodnih odnosa je evidentno, i ovo možemo prikazati kao kauzalnu vezu, pojava X utiče na Y. Međutim, primijetili smo da ovo nije jedina vaze koju pojave mogu da imaju i da konstruktivizam prepoznaje i konstitutivne relacije, tj. kako jedna pojava gradi drugu pojavu. Ova vrsta veze je jaka budući da X ovdje ne utiče na Y, Y u svojoj srži ima X i bez njega ne bi postojali. Kako bismo razumjeli inicijativu *Pojas i put* mi je ne možemo odvojiti od kineskog identiteta u međunarodnim odnosima. Može se reći da je kineski identitet, tj. njegova promjena ka aktivnijoj spoljnoj politici, u konstitutivnom odnosu sa inicijativom, inicijativu ne možemo odvojiti od identiteta i interesa NRK-a. Taj identitet je u stalnom fluksu i mijenja se od *mirnog rasta* do sve samopouzdanijeg, asertivnijeg i aktivnijeg djelovanja na međunarodnoj sceni i inicijativa *Pojas i put* je manifestacija ove nove faze kineskih spoljnih odnosa.

Kineska inicijativa je produkt kineske spoljne politike koja postaje asertivnija dolaskom Si Đinpinga. Njom se želi uticati na međunarodnu zajednicu na način koji je u skladu sa današnjim kineskim identitetom. Taj identitet je i dalje pod snažnim uticajem prethodnih faza kineske spoljne politike koje su naglašavale da zemlja treba da teži mirnom razvoju. Međutim, potreba Kine da bude odlučujući igrač na svjetskoj sceni ultimativno prouzrokuju njeno stvaranje.

Međutim, ova asertivnost ne pokazuje da NRK postaje sila koja želi da na nametljiv način dobije to što želi, štaviše, diskurs koji okružuje inicijativu potencira poštovanje zakona i reda, a međunarodne sporove rješava preko adekvatnih mehanizama. Identitet NRK nije revizionistički, iako tenzije sa SAD i Tajvanom mogu da izazovu velike sukobe, ona u međunarodnim odnosima pokazuje želju za saradnjom i razvojem sa mnogim regionima svijeta.

Na početku rada smo postavili sljedeće hipoteze koje moramo da potvrdimo ili opovrgnemo:

Na osnovu našeg rada možemo da pružimo precizan odgovor na naše hipoteze:

1. Konstruktivizam se pokazao kao optimalna teorija za naš rad budući da nam je ostavio slobodu istraživanja bez tereta neopravdanih pretpostavki sa kojima dolaze druge uticajne teorije međunarodnih odnosa. Ono nam je omogućilo da odredimo značaj ove inicijative u strukturi međunarodnih odnosa bez teškoća sa kojima bi se neki pravci poput realizma i liberalizma susretali. Konstruktivizam

nam takođe pruža uvid u spoljnopolitičko ponašanje država kroz identitete i interese. Ovim potvrđujemo prvu hipotezu.

2. Promjena identiteta Kine je evidentna kada pratimo diskurs i odluke u njenoj spoljnoj politici. Od komunističke borbe Mao Cedunga, pa reformi Deng Sjaopinga i *mirnim rastom* sa početka 21. vijeka i trenutnom aktivnijom politikom, možemo pratiti kako se zemlja prilagođavala, a kasnije i uticala, na međunarodne odnose. Ove promjene više zavise od konstruktivističkih faktora kao što su želja i namjera zemlje, nego nekih objektivnih, stalnih faktora. Ovim potvrđujemo drugu hipotezu.

3. Inicijativa *Pojas i put* je u konstitutivnoj vezi sa kineskim identitetom. Ona predstavlja izlaženje iz povučene politike ka asertivnoj i aktivnijoj Kine. Kako sami infrastrukturni projekti nisu u potpunosti zavisni od inicijative, što smo zaključili analizom materijalnih faktora, ona služi kao način da se iskoristi momentum povećanog investiranja kineskih javnih preduzeća kako bi NRK bila aktivnija na međunarodnoj sceni, i dalje njegujući sliku prijateljske sile i ekonomskog prosperiteta. Promjena identiteta Kine ka asertivnoj politici je preduslov za inicijativu *Pojas i put*. Ovim potvrđujemo treću hipotezu.

DISKUSIJA

Na početku rada smo dali istraživačka pitanja na koja je ovaj rad dao odgovor:

1. Konstruktivizam ima prednost u tome što ne uzima nedokazane pretpostavke kao istine koje diktiraju našim istraživanjem. Ovo je ključno za analizu inicijative ali i NRK-a uopšte. Tradicionalni pravci su se pokazali nedovoljnim za ovaj zadatak, zato konstruktivizam sa svojom koncepcijom međunarodnog sistema koji je sastavljen pretežno od ideja pruža bolje shvatanje ovog projekta. Ono nije ni imperijalističko širenje nove svjetske sile niti je pokušaj da se poveća apsolutna dobit svih, ono je produkt specifičnih promjena identiteta i interesa NRK-a. Normativni značaj i njegova analiza je ključna, zato što ljudi djeluju prema stvarima po tome šta za njih znače te stvari. Šta *Pojas i put* znači za NRK, ostale sile, zemlje u razvoju, razvijene zemlje i kako utiče na normativni sistem međunarodnih odnosa je mnogo važnije za nas od čistih cifara.

2. Inicijativa *Pojas i put* nije pokrenula talas kineskih investiranja u inostranstvu, taj proces se dešavao prije nje. Ona je kineski projekat koji želi da iskoristi taj momentum kako bi uticao na međunarodne odnose i položaj NRK-a u njima. Kao takva, rezultat je želja ove države za asertivnijom i aktivnom spoljnom politikom i koja predstavlja promjenu identiteta od pasivnog do aktivnog igrača. Ova promjena je značajno uticala na postojanje inicijative.

Ograničenja ovog rada dolaze iz dva ugla. Prvo jeste nepoznavanje kineskog jezika autora rada. Iako postoji ogroman broj izvora na engleskom jeziku, poznavanje kineskog bi bez sumnje bilo od velike koristi. Zatim, konstruktivizam jeste popularna teorija unutar međunarodnih odnosa, međutim, neke koncepte treba dalje razlagati i konkretizovati. Konstitutivna veza između identiteta i interesa, na primjer, mogla bi da bude jasnije određena kako bi se sklonile određene nejasnoća. Ovo predstavlja interesantnu temu za dalju diskusiju među stručnjacima međunarodnih odnosa.

ZAKLJUČAK

Konstruktivizam se pokazao kao optimalna teorija za naš rad budući da nam je ostavio slobodu istraživanja bez tereta neopravdanih pretpostavki sa kojima dolaze druge uticajne teorije međunarodnih odnosa. Zbog ovoga smo ovu teoriju izabrali kao osnovu za naš rad, a ne liberalizam ili neorealizam. Takođe smo utvrdili da je inicijativa *Pojas i put* u konstitutivnoj vezi sa kineskim identitetom. Ona predstavlja izlaženje iz povučene politike ka asertivnoj i aktivnijoj Kine. Kako sami infrastrukturni projekti nisu u potpunosti zavisni od inicijative, što smo zaključili analizom materijalnih faktora, ona služi kao način da se iskoristi momentum povećanog ulaganja kako bi NRK bila aktivnija na međunarodnoj sceni, i dalje njegujući sliku prijateljske sile i ekonomskog prosperiteta.

LITERATURA

- Adie, W. A. C. (1972). *Chinese Strategie Thinking under Mao Tse-tung*, Canberra, Australian National University Press.
- Arif, B. H. (2017). The Role of Soft Power in China's Foreign Policy in the 21st Century, *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*, 3(3), DOI:10.23918/ijsses.v3i3p94
- Barbosa, S. A. (2008) *The relationship between social constructivism and qualitative method*, https://www.researchgate.net/publication/311650502_The_relationship_between_social_constructivism_and_qualitative_method
- Butts, E. R. (ured.) & Brown, J. R. (ured.). (1989). *Constructivism and Science: Essays in Recent German Philosophy*, Heidelberg, Springer Netherlands.
- Cristol, J. (2019). *Constructivism*. Preuzeto 17. juna 2022. godine sa <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0061.xml>
- Danwanzam et al, (2019). Neoliberalism and International Organizations, *International Journal Of Multidisciplinary & Allied Studies*, 6(11).
- Dornan, M. (2011). *Realist and Constructivist Approaches to Anarchy*. Preuzeto 23. jula 2022. godine sa <https://www.e-ir.info/2011/08/29/realist-and-constructivist-approaches-to-anarchy/>
- Ernest, P. (2013). *Social Constructivism As A Philosophy Of Mathematics: Radical Constructivism Rehabilitated?*. Preuzeto 24. jula 2022. godine sa <https://www.semanticscholar.org/paper/SOCIAL-CONSTRUCTIVISM-AS-A-PHILOSOPHY-OF-RADICAL-Ernest/e45602d29a22a31cb0a2cf77fd58ca6b2d9df>
- Esteban, M. (2017). *The foreign policy of Xi Jinping after the 19th Congress: China strives for a central role on the world stage*. Preuzeto 02. avgusta 2022. godine sa <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-foreign-policy-of-xi-jinping-after-the-19th-congress-china-strives-for-a-central-role-on-the-world-stage/>
- Freire, L. G. (2019). Is Neorealism a Deterministic Theory of International Relations?, *SAGE International Studies*, 56(1), DOI: 10.1177/0020881718824760
- Greer, T. (2020). *The Belt and Road Strategy Has Backfired on Xi*. Preuzeto 22. juna 2022. godine sa <https://www.palladiummag.com/2020/10/24/the-belt-and-road-strategy-has-backfired-on-xi/>
- Hopf, T. (1998). The Promise of Constructivism in International Relations Theory, *International Security*, 23(1), <https://doi.org/10.2307/2539267>
- Jisi W. (2011). *China's Search for a Grand Strategy: A Rising Great Power Finds Its Way*. Preuzeto 15. jula 2022. godine sa <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2011-02-20/chinas-search-grand-strategy>
- Kukla, A. (2000). *Social Constructivism and the Philosophy of Science*, New York, Routledge.
- McKeown, T. (2014). *Neorealism*. Preuzeto 17. jula 2022. Godine sa <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0037.xml>

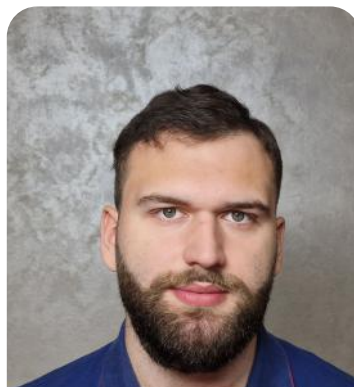
- Namukale et al. (2013). *Chinese State-Owned Enterprises in Africa: Myths and Realities*. Preuzeto 17. jula 2022. godine sa <https://iveybusinessjournal.com/publication/chinese-state-owned-enterprises-in-africa-myths-and-realities/>
- Nightingale, D. J. & Cromby J. (2002). Social Constructionism as Ontology: Exposition and Example, *Theory & Psychology*, 12(5), <https://doi.org/10.1177/0959354302012005901>
- Niiniluoto, I. (2002). *Critical Scientific Realism*, Jericho, Oxford University Press.
- Ouchenane, A. (2017). *Constructivism in International Relations*, Preuzeto 15. avgusta 2022. godine sa https://www.ia-forum.org/Content/ViewInternal_Document.cfm?contenttype_id=5&ContentID=8773
- Poerksen, B. (2004). *Certainty of Uncertainty: Dialogues Introducing Constructivism*, Charlottesville Imprint Academic, Charlottesville.
- The Editors of Encyclopaedia Britannica (2023). *Deng Xiaoping*. Preuzeto 18. jula 2022. godine sa <https://www.britannica.com/biography/Deng-Xiaoping>
- Rogan K. C. (2018). *Deng Xiaoping and China's Foreign Policy*, London, Routledge.
- Rühlig, T. (2018). *A "New" Chinese Foreign Policy Under Xi Jinping?*. Preuzeto 07. avgusta 2022. godine sa <https://isdpeu/publication/new-chinese-foreign-policy-xi-jinping-implications-european-policy-making/>
- Sodhi M. S. & Tang C. S. (2022). *China-US tensions: How global trade began splitting into two blocs*. Preuzeto 13. avgusta 2022. godine sa <https://theconversation.com/china-us-tensions-how-global-trade-began-splitting-into-two-blocs-188380>
- The European Union Chamber of Commerce in China (2016). *Overcapacity in China: An Impediment to the Party's reform agenda*. Preuzeto 27. jula 2022. godine sa <https://www.eurochamber.com.cn/en/publications-overcapacity-in-china>
- Theys, S. (2018). *Introducing Constructivism in International Relations Theory*. Preuzeto 02. avgusta 2022. godine sa <https://www.e-ir.info/2018/02/23/introducing-constructivism-in-international-relations-theory/>
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics, *International relations*, 46(2).
- Wendt, A. (1999). *Social theory of international politics*, New York Cambridge University Press.
- Wenxian et al. (2018). *China's Belt and Road Initiative: Changing the Rules of Globalization*, Singapore, Palgrave Macmillan.
- Wu, F. & Sze N. (2016). *"One Belt, One Road" The Internationalization of China's SOEs*. Preuzeto 23. jula 2022. godine <https://www2.deloitte.com/cn/en/pages/about-deloitte/articles/deloitte-perspective-v5-chapter2.html..html>
- Yizhou, W. (2014). *China's New Foreign Policy: Transformations and Challenges Reflected in Changing Discourse*. Preuzeto 25. jula 2022. godine sa <https://theasanforum.org/chinas-new-foreign-policy-transformations-and-challenges-reflected-in-changing-discourse/>

- Yu-shek, C. J. & Zhang, F. W. (2009). Chinese Foreign Relation Strategies Under Mao and Deng: A Systematic and Comparative Analysis, *Kasarinlan: Philippine Journal of Third World Studies*, 14.
- Zehfuss, M. (2002). *Constructivism in International Relations: The Politics of Reality*, Cambridge, Cambridge University Press, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511491795>
- Zhigao et al. (2020). Demystifying Chinese overseas investment in infrastructure, *Journal of Transport Geography*, 87, <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2020.102812>

Branko STEŠEVIĆ**CHINA'S "BELT AND ROAD" INITIATIVE FROM CONSTRUCTIVIST PERSPECTIVE**

Summary: The Belt and Road Initiative, a monumental project of the People's Republic of China, undoubtedly has a huge impact on interstate relations and the global scene. However, traditional theoretical disciplines of international relations based on scientific realism are not the ideal setting for the analysis of this project. The reason for this is the fact that the aforementioned theories, and above all we mean realism and liberalism, base their exploitative power on assumptions that do not need further proof, taking them as indisputable truths. An example of this is the belief that the great powers that arise in the area of Asia will show the same patterns of behavior that are characteristic of Western powers. This limits our ability to provide a clear analysis of the aforementioned Chinese initiative, reducing our understanding of international relations. For these reasons, we analyzed the "Belt and Road" initiative from the point of view of constructivist theory, which removes the robust restrictions of realist theories and allows us to see the phenomenon specifically in the context in which it was created. Here, we are primarily referring to the identity of the People's Republic of China on the international stage. The paper aims to demonstrate the exploitative power of constructivist theory and its advantages compared to rationalist theories. The paper tries to show the constitutive connection between Chinese identity and initiative, i.e. to prove that Chinese identity preconditions the very existence of the Belt and Road Initiative. According to our research, constructivism proved to be the optimal theory for analyzing the initiative since it left us the freedom to explore without the burden of unjustified assumptions that come with other influential theories of international relations. It allowed us to determine the significance of this initiative in the structure of international relations without the difficulties that some trends such as realism and liberalism would encounter. Constructivism also gives us insight into the foreign policy behavior of states through identities and interests. We have also established that the Belt and Road initiative is constitutively linked to Chinese identity. It represents a departure from the reticence of China's foreign policy towards an assertive and more active policy. We conclude that constructivism is a theoretical direction that is optimal for analyzing contemporary phenomena in international relations, and therefore should be more represented in Montenegro as well.

Key words: constructivism; initiative; China; identity; interests; structure

Fakultet političkih nauka

BRANKO STEŠEVIĆ je rođen u Podgorici, 5. januara 1999. godine. Tu završava osnovnu i srednju školu, te upisuje Fakultet političkih nauka Univerziteta Crne Gore tokom 2017/18. akademske godine. Za vrijeme studiranja na osnovnim studijama dobija nagradu za najboljeg studenta fakulteta, državne i međunarodne stipendije. Takođe

je proveo dva semestra na prestižnom Jagelonskom univerzitetu u Krakovu, Poljska. Master studije upisuje 2020. godine i brani svoj master rad 30. novembra 2022. godine. Za vrijeme master studija, dobitnik je nagrade „19. decembar“ i gradske stipendije za najboljeg studenta.